

KAPISZTRÁN SZENT JÁNOS

Október 23.

*Capestrano, 1386. június 24. +Újlak, 1456. október 23.

János Dél-Itáliában, Aquila közelében, Capestranóban született. Atyja „északi báró”, minden valószínűség szerint német származású, mert a család később Tedeschinek, azaz Németnek nevezte magát. Az Anjou uralkodókkal költözött délre, és végül a nápolyi király hűbérese lett. A Nápolyi Johanna körüli bajok miatt sokat szenvedett a környék, és bizakodva tekintettek a határozott idegen úrra, azt remélték tőle, hogy megvédi a népet. De hamarosan életét vesztette, s ellenségei könyörtelenek voltak. János gyermekkorának egyik szörnyű élménye: a szeme láttára égették fel atyja várát.

János rendkívüli tehetségekkel volt megáldva, ezért egész fiatalon Perugiába küldték tanulni kora leghíresebb jogi karára. Közel tíz évig tanult. Tanulmányai befejezése után Nápolyi László rövidesen kinevezte a Nápolyi Vicaria, a királyság legfőbb bírósága elnökévé. Ezt a tisztelet nem sokáig töltötte be, mert egy perben igazságtalan ítélet meghozatalára kényszerítették, s ez egy ember életébe került. Ekkor lemondott tiszteletéről, a király pedig Perugiába küldte bírászkodni. Huszonhat éves volt. Két év múlva egy kis időre a város kormányzója is lett.

Gyors karrierje és ragyogó állása birtokában eljegyzett magának egy nápolyi grófi családból való leányt, és ekkor fordulat következett be az életében:

A Perugia és Malatesta közti háborúban elfogták és börtönbe vetették. Megkísérelte a szökést, de ismét elfogták, és ekkor változott meg a lelke úgy, hogy később a megtérését látta benne. Teljesen szakított a világgal, felbontotta az eljegyzést, s belépett a ferences rendbe, mégpedig az akkor újonnan induló obszervánsok közé.

Minden tehetségét és erejét Krisztus ügyének és a ferences rend megújításának szentelte. Ezekben az évtizedekben ugyanis komoly küzdelem folyt azért, hogy a ferences rendnek legalább egy része a Szent Ferenc által adott szigorú regula szellemében éljen, és el ne veszítse minden hitelét az Egyház és a hívők előtt. János először személy szerint élte az ősi ferences életformát, majd törvényhozója lett az obszerváns irányzatnak. IV. Jenő pápával ő alkotta meg az obszerváns szabályzatot, és mindent megtett annak érdekében, hogy egész Európában meghonosítsa. Ahol csak megfordult, megreformálta a kolostorokat vagy új konventokat alapított, amelyek aztán az obszerváns szellemben éltek. S éppen ez az obszerváns mozgalom volt az, amely a hívők körében feléledő vallásos érdeklődést újra az Egyház hatáskörébe tudta vonni.

A konstanzi zsinat (1414--1418) végre megszüntette az 1378 óta tartó nyugati egyházszakadást, melynek következtében Európa -- legalábbis erkölcsi szempontból -- romhalmazzá vált. Senki sem tudta, mit is kell hinnie, melyik pápának kell engedelmeskednie, hisz harminc éven át legalább két pápát tudtak maguk felett az emberek. Ebbe a zürzavarba a Sziénai Szent Bernardin (lásd május 20-án) és Kapisztrán Szent János által újra életre hívott vándorprédikátorság hozott megoldást. Itáliában feltűntek a kolduló és prédikáló barátok, és Kapisztrán János vitte ezt az életformát az Alpokon túlra. Az ige hirdetésnek ebben a formájában szinte a semmiből, előlről kellett kezdeni mindent: a kereszténységet csak az ismerheti, aki maga hiteles formájában éli (ezért volt olyan

fontos az obszervancia, a ferences ősi regula); enélkül minden teljesen hiábavaló, még a legszebb prédikáció is. Ez a felismerés és misszió volt a Kapisztrán-féle obszerváns reform lényege.

János negyven éven át prédikált, naponta legalább egyszer, s néha három óra hosszat. Ha valahol megjelent, eseményszámba ment. Városok és fejedelmek hívták meg. 1442-ben IV. Jenő megbízásából Burgundiába és Flandriába, 1451-ben Európa középső területeire ment, s mindig tizenkét testvér kísérte (név szerint ismerjük őket!), akik részben tolmácsai voltak, hiszen János mindig latinul beszélt, részben az írnok szerepét töltötték be. Olykor röplapokat is készített a husziták ellen Csehországban. Járt Olmützben, Passauban, Augsburgban, Würzburgban, Nürnbergben, Erfurtban, Jénában, Magdeburgban, Lipcsében, Boroszlóban, Krakóban. Beszélt birodalmi gyűléseken Regensburgban és Frankfurtban. Magyarországi szerepéről később bővebben is szó lesz. S miközben inkvizítorként a hit tisztaságáért harcolt, vitatkozott és prédikált, állandóan keresték mint szentéletű tanácsadót is. Mindemellett összeszedett imádságos életet élt, amely alapot adott roppant széles körű tevékenységéhez.

Prédikációi egy része írásban ránk maradt, részben a hallgatók feljegyzéseiben, részben tőle magától. Állandóan a keresztény dogmatika lényeges témáiról beszélt, amelyek körül annyi zűrzavar volt a lelkekben. Stílusa egyszerű, de képekben nagyon gazdag.

Csodálatra méltó, hogy vándorprédikátor élete során honnan volt ideje az íráshoz. Egy 17. században összeállított római kéziratgyűjteményben írásai tizenkilenc kötetet töltenek meg! Írt a pápa főségéről és teljhatalmáról, a házasságról; magyarázta a ferences regulát, kommentárokat írt jogi szabályokhoz. Közben levelezett is, és e levelekből hétszáz meg is maradt.

A nép nemcsak prédikációit hallgatta, hanem csodálatos gyógyító erejét is felfedezte. Nincs is olyan szent, akinek még az életében oly sok csodájáról készült volna jegyzőkönyvszerű feljegyzés, mint Kapisztrán Szent János esetében. E csodatételei barátja, Sziénai Bernardin szentté avatása után kezdődtek Észak-Itáliában. Bernardin- ereklyéket hordott magánál, és ezeket helyezte a betegekre, akik meggyógyultak. János pedig a gyógyulást mindig Bernardin javára írta! Egy párizsi kódex közel kétezer ilyen gyógyulást sorol fel hely, személy, dátum és tanúk adataival!

E sokoldalú apostoli munka mellett különböző rendkívüli megbízásoknak is eleget tett, melyeket pápák és bíborosok bíztak rá. Így inkvizítorként kellett fellépnie a fraticellik ellen, akik jóhiszemű vallásos rajongók voltak, és nem vették észre, hogy a nemesség csoportjai eszközként használják fel őket hatalmi harcaikban.

János nagyon határozottan harcolt kora gazdasági életének rákfenéje, az uzsorakamat ellen. Gyakori volt ugyanis, hogy a kölcsön után hatvan százalékos kamatot követeltek, ami lehetetlenné tette a szegényebbek számára az életet, s falvak és városok váltak miatta polgárháború áldozatává. Mivel a plébániák alig tudták ellátni a hívők lelkipásztori gondozását, maguk a hívők alakítottak különböző testvérületeket. János a ferences harmadrendben Szeretetszövetséget és több kórházat is alapított.

Élete utolsó szakasza és hősies önfeláldozása Magyarországhoz kapcsolja. „A magyar rendek először 1452-ben hívták Kapisztránt Magyarországra Isten igéjének hirdetése végett. Mikor a frankfurti birodalmi gyűlésen Magyarország megsegítéséért küzdött, ígéretet tett, hogy személyesen is eljön hozzánk. Ekkor kezdte hangoztatni felismerését, hogy Magyarország

megsegítésén múlik Európa és a kereszténység jövője a török veszedelem miatt. Írt a burgundi fejedelemnek, a pápának és a császárnak, hogy készítsék összefogásra az uralkodókat. Ő maga pedig elindult, hogy személyes jelenlétével lelkesítse a magyarokat a harcra, és megakadályozza egy magyar-török szövetség létrejöttét."

„1455 májusában a Zala megyei Lendva közelében lépte át a határt, és július elsején érkezett Győrbe, az országgyűlésre. Itt kapta kézhez az új pápa, III. Callistus levelét, amelyben megbízta, hogy hirdesse Magyarországon a török elleni hadjáratot. A spanyol származású pápa trónra lépésekor megesküdt arra, hogy kiűzi a törököt Európából, s ehhez Kapisztrán Jánosban és Hunyadi Jánosban megfelelő társakat talált. Július végén Kapisztrán János már egy szövetséges hadsereg tervét küldhette a pápának, amelyet Hunyadi javasolt. Ez sajnos csak terv maradt, de Kapisztrán János tovább fáradozott a minél szélesebb összefogás érdekében. Részt vett a budai országgyűlésen, majd augusztus végén Székesfehérvárra ment, innen Szegedre indult, hogy Hunyadival találkozhasson. Hunyadi azonban nem várta meg, mert ügyei Erdélybe szólították, ezért Kapisztrán utánament, s az esztendő hátralévő részét -- ekkor már hetven éves! -- ő is Erdélyben tölti, ahol az ortodoxok térítésén fáradozik.

Január végén a pápai követ, Carvajal bíboros Budára kérette, és február 15-én a budai vár templomában átadta neki a pápától küldött keresztet és a megbízást, melynek birtokában keresztes háborút kell hirdetni a törökök ellen."

Márciusban összehívták az országgyűlést, de a rendek csak április folyamán mozdultak meg, amikor híre jött, hogy a szultán Nándorfehérvár felé közeledik. Az ország főurai nem értették az idők jelét, csak Hunyadi, Carvajal és Kapisztrán fogta fel a helyzet súlyosságát.

Kapisztrán csak április 15-én indult el Budáról, hogy országszerte meghirdesse a keresztes hadat. Július másodikán már huszonkétezer fős sereg gyűlt össze, majd tíz nap leforgása alatt a száma hatvanezerre nőtt. Valamennyien János gyűjtő szava és hite hatására indultak hadba. A kíséretében lévő Giovanni da Tagliacozzo megállapította: „Valóban ő volt az összes keresztesek igazgatója, vezére, bírója, kapitánya és parancsnoka".

Nemcsak a sereg összegyűjtésében volt fáradhatatlan, hanem a harcban is. „Szent Magdolna vigíliájának estéjén már négy órája küzd a török sereg, hogy betörjön a várba. A harc kimenetele kétséges, hol az egyik fél szorul hátra, hol a másik kénytelen a nagyobb tömeg erejének engedni. A keresztesek önfeláldozása megzavarja a török hadrendet, kénytelenek csoportokra oszolva harcolni. De amikor a szultán pihent seregeket vet a harcba, a törököknek végre sikerül benyomulniuk a vár külső udvarába. Hunyadi katonái kétszer verik vissza őket, éjjel körül harmadszor is benyomulnak. Szilágyi Mihály már kétségbeesik, előkészületeket tesz a vár kiürítésére. Kapisztrán ekkor új kereszteseket hoz a várba, s a megerősödött magyar védők újra támadnak: kénbe mártott lángoló rőzsét és venyigét szórnak a törökökre, könnyen gyulladó anyagokat vetnek a sáncokba. A tűz a törökök ruháin rettenetes gyorsasággal terjed, rémületet kelt, zavart okoz, a török roham megáll, sőt megfordul, visszahömpölyög. Rövid időn belül elmenekül a várfalak alól az utolsó élő török is. A támadás meghiúsult, de azért Nándorfehérvár még nem szabadult fel; a török sereg nagyobbik része eddig még nem avatkozott be a harcba.

Másnap a Száva túlsó oldalán táborozó kereszteseket annyira feltüzelt az esti török támadás sikertelensége, hogy alig lehet féken tartani őket. Gúnyolni, átkozni kezdik a törököket. Sőt a délután közepe táján Kapisztrán, aki a szávai táborban tartózkodott, észrevette, hogy a keresztések át-átszöknek a folyón, és nyilakkal támadják a török lovasságot. Kapisztrán attól tart, hogy meggondolatlanságukkal kockára teszik a tegnapi eredményt, ezért hívja őket vissza, integet, kiabál, de hiába. Ekkor csónakba száll és utánuk megy. A keresztések pedig hozzáfutnak és kérik, vezesse őket harcba. Ekkor már nem lehetett tétovázni, mert csata alakult ki, és Kapisztrán határoz: 'Ki a kezdetet adta, a befejezést is meg fogja adni!' -- kiált fel, és most már ő buzdítja támadásra a katonákat: 'Ez a győzelemnek ama nagy napja, amelyet vártunk! Menjünk ellenük!' És merészsége megszerzi a legnagyobb győzelmet a magyaroknak.

A keresztések legázolták a török hadállás balszárnyát, elfoglalták az ágyútelepeket. Visszaverésükre maga a szultán, Mohamed vezeti testőreit ellenük, de most már Hunyadi is a keresztések segítségére jön. A törökök háromszor tettek kísérletet a támadás megállítására, Kapisztrán azonban lángoló arccal siet előre, s amikor óvatosságra intik, így kiált: 'Aki fél, meneküljön, én negyven évig szomjaztam, vártam és kerestem ezt az alkalmat!'

A szultán maga is harcol, de a keresztésekkel szemben most nem tudnak ellenállni. Elesnek legkedveltebb vezérei, elhull a janicsárok színe-java, maga a szultán is sebet kap, és katonái félholtan viszik magukkal.

Mikor másnap hírül hozták Kapisztránnak, hogy a török sereg elmenekült, könnyezett, és így kiáltott fel örömeiben: 'Ez az a nap, melyet az Úr adott nekünk, örvendjünk és vigadjunk rajta!'" (Az idézetek Lovass Gyula: Kapisztrán Szent János c. életrajzából valók a Hősök és szentek c. kötetből, Bp., 1941).

Amikor e győzelem híre Rómába ért, a pápa örök emlékezetül elrendelte Urunk színeváltozása ünnepét, augusztus 6-ra, és szokássá tette a déli harangszót.

Három héttel később meghalt Hunyadi, és október végén az újlaki kolostorban visszaadta lelkét Urának Kapisztrán János is. Testét itt őrizték mindaddig, míg a török hódoltság idején ismeretlen körülmények között nyoma nem vezett. 1690-ben avatták szentté. Ünnepét 1890-ben vették fel a római naptárba, március 28-ra. Mivel ez a nap legtöbbször nagybőjtbe esik, 1969-ben az ünnepet áthelyezték halála napjára, október 23-ra.

A megtérést jelentő fogságát ő maga beszéli el: „Mérlegettem, milyen magas a torony. Véletlenül volt éjjeli takaróm, s mivel késem nem volt, a fogaimmal hasogattam szalagokra. E szalagokból, bár hozzáadtam doktori jelvényemet is, annyi hiányzott a földig, amekkora a régi Szent István-szobor... Kezdtem leszállni ezen a szalagkötélen, de doktori jelvényem elszakadt, és én a földre estem, miközben a lábamon lévő bilincsekkel nagy zajt csaptam, és mivel a lábam is eltört, meg sem mozdulhattam. Észrevettek, elfogtak, s ugyanannak a toronynak a fenekére vittek, ahol lábszárom közepéig ért a víz. Derekamnál fogva lánccal a falhoz kötöttek, úgyhogy mindig lábon kellett állnom. Napi ételmem egy kis darab kenyérből és egy pohár vízből állt. Ilyen állapotban a harmadik nap éjjelén a természet nem tudott több ellenállást kifejteni. Elaludtam, és álmomban nagy zajt hallottam, amely felébresztett. Láttam a nap egy sugarát, amely a torony egész belsejét

megvilágosította. Felemeltem a fejemet, hogy Istennek hálát adjak, s akkor magam fölött láttam egy ferences testvért, akinek a lábai át voltak fűrva. Amikor felemeltem a karomat, hogy megragadjam, hirtelen eltűnt. Mikor lehajtottam a fejemet, kopasznak találtam, miként most is látod. Akkor rájöttem, hogy az eltűnt testvér nem volt más, mint a mi atyánk, Szent Ferenc. Megértettem Isten akaratát, hogy hagyjam el a világot, és Neki szolgáljak."

Alighogy jelentkezett a monteripidói kolostorban felvételre, kegyetlen próbára tették. A guardián azt kívánta tőle, hogy Perugiában, ahol oly sok sikerben volt része, alázza meg magát. Ismét csak ő maga mondja el: „Perugiába visszatérve püspöksüveget tettem a fejemre, amelyre felírtam életem összes bűnét és háttal ültem fel egy szamar hátára, hogy ezt a nyomorult, csalárd világot szégyenbe hozzam. Ily módon lovagoltam végig Perugia utcáin keresztül-kasul. A gyermekek versenyt dobáltak sárral és kővel, és valamennyien bolondnak tartottak."

A guardián nem is járt messze az igazságtól, mert később a szent így vallott magáról: „Én büszkébb vagyok a sátánnál, de mióta ferencrendi testvér lettem, iparkodtam megfélemezni magamat. Büszkeségem legyőzésére, amióta Perugiában időzöm, négy hónap alatt hétszázszor korbácsoltam meg magamat. Visszaemlékszem ugyanis, hogy büszke nyakamat csak akkor tudtam megalázni, amikor napjában hétszer korbácsoltam meg magamat."

Mint vándorprédikátor nem annyira a szónak mesterfogásaival, mint életszentsége erejével vonzotta maga köré az embereket. Följegyezték, hogy Bresciában a városi hatóság „a polgárság nagy kísérete mellett lehozta őt a Szent Apollinarisról nevezett kolostorból a térre, ahol ötven közszolga állt őrségül mellette az előkelőségek tagjaival -- volt közöttük négy aransarkantyús lovag is! --, hogy a nép agyon ne nyomja. Útközben ugyanis mindenki érinteni akarta, és próbálták habitusának legalább egy csücskét levágni, mintha csak Szent Péter lett volna".

Az obszervánsoknak szóló szabályzat utolsó fejezetében így ír: „Fel tehát, harcosaim és testvéreim! Akár a hitetlenek földjén buzgólkodtok, akár a katolikusok országaiban szolgáltok az Úrnak, megvetvén a világ gyönyöreit, szent vággyal vágyódjatok az örök dicsőség babérjai után. Krisztus keresztyét átkarolva feszítsétek meg magatokat a világnak és a világot magatoknak. Vessetek le minden terhet és körülöttünk álló bűnt, az apostollal rohanjunk át az elénk állított harcon, szemünket csak hitünk szerzőjére és beteljesítőjére, Jézusra szegezvén!"

Egy nürnbergi polgár feljegyezte a szent napirendjét: „Hajnal előtt kel. Elmondja a matutinumot, a laudest, a primát és a terciát, ezután misézik. Ennek végeztével latinul beszédet intéz a néphez. Utána a tolmács, amennyire képes volt, lefordította a népnek, amit mondott. A beszéd végeztével visszatért rendjének kolostorába. A szexta és a nóna elvégzése után betegeket látogatott. Sokáig tartózkodott náluk, mindegyik fejére rátette a kezét, és hozzájuk érintette Szent Bernardin birétumát és vérét, s könyörögve imádkozott valamennyiért. Ezután ebédel. Végül fogadja azok látogatását, akik hozzá jönnek. Ezután elmondja a vesperást, és visszatér a betegekhez, ezeknél marad késő estig. Végül a kompletórium és más kedves imádságai elvégzése után nyugalomra tér. Nyugalma rendkívül rövid, mivel az álomra csak kevés időt szán. A Szentírás könyveinek tanulmányozására még szakít egy kis időt."

Életrajzírói elmondják, hogy gyalog és mezítláb tette meg hosszú útjait. Ha aludt, ágya a puszta föld, vánkosa egy kő vagy egy darab fa volt. Három-négy órát aludt mindössze. Napjában csak

egyszer étkezett, s akkor is oly keveset, mint egy gyermek. Húst harminchat éven át nem vett magához. Állandóan vezeklőövet viselt, s még pápai nuncius korában is térden állva szolgálta ki testvéreit.

A zimonyi táborba gyűlt keresztésekhez a következő beszédet intézte: „Ne nyújtsátok ki kezeteket rablott jószág után, hanem szálljatok szembe Krisztus keresztjének ellenségeivel. Úzzétek el őket, ne engedjétek, hogy a kereszténységet legyűrjék. Könnyen legyőznek minket, ha csak zsákmány után járunk; levernek minket a törökök, ha zsákmányért üldözzük őket. Harcoljatok vitézül Krisztusért, és meglátjátok, hogy Isten áldása lesz rajtatok! Ha őket legyőzzük, mindaz, amit ellenünk idehordtak, a birtokunkba kerül. Legyetek bátrak a harcban, küzdjétek meg az ősi kígyóval, és megnyeritek az örök boldogságot! Gyónjátok meg bűneiteket, és a római pápa teljes bűnbocsánatot ad nektek! Ó, fiaim, ó, legkedvesebb magyarjaim, ó ti szegények! Fel a csatára a török ellen!!!”

A győzelem után, az újlaki kolostorban betegen, tudván, hogy nagy barátja és társa, Hunyadi már eltávozott az élők közül az Úrhoz, így kesergett: „Jaj nekem, mert hosszúra nyúlik zarándokságom ideje és megfosztattam minden reménytől... Miért tagadta meg tőlem Isten azt, hogy érte meghalhassek? Annyiszor voltam háborúban, a hitetlenek között kitéve a halálnak, és megmenekültem, s most tétlenül az ágyban, az ellenség kardcsapása nélkül halok meg!”

Istenünk, ki Szent János hitvallód által híveidnek győzelmet adott a kereszt ellenségeivel szemben, kérünk, engedd, hogy közbenjárására a lelki ellenség minden cselvetésén győzelmet arassunk, és az igazság koronáját Tőled elnyerhessük!